

ELVIA AS
Postboks 4100
2307 HAMAR

Vår dato: 02.04.2020
Vår ref.: 202003923-1
Arkiv: 400
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Torbjørn Størdal Nilsen

Informasjonsskriv til KBO – koronaviruset og kraftforsyningen

Kraftforsyningen er en samfunnskritisk funksjon, og i disse tider er det både særlig viktig, men også litt mer utfordrende å opprettholde kraftforsyningen. Vårt inntrykk er at KBO-enhetene har klart å tilpasse seg den uvanlige situasjonen på en god måte og sørger for at forsyningen går som normalt.

KBO-enhetene rapporterer til NVE om situasjonen relatert til koronaviruset hver tirsdag og fredag. Vi er godt fornøyde med oppfølgingen fra KBO, og de innspill vi får. Dette gir oss et godt grunnlag for å forstå situasjonen og følge opp aktuelle problemstillinger.

Basert på blant annet rapporteringen fra KBO og KDS, utarbeider NVE én hovedrapport til OED hver tirsdag. Rapporten distribueres også til KBO og eksterne samvirkepartnere. I tillegg rapporterer NVE kort om status og aktuelle tiltak til OED hver mandag, tirsdag og torsdag for å understøtte OEDs arbeid internt, og i Regjeringens kriseråd. Vårt inntrykk er at det er stor oppmerksomhet på viktigheten av at kraftforsyningen fungerer, og at det som rapporteres inn fra NVE blir fulgt opp.

I tillegg til den informasjon vi deler i situasjonsrapportene, gis det fortløpende informasjon på NVE.no. Formålet med oppdateringene på nettsiden er å samle informasjon om hvordan sentrale føringer og lovverk relatert til koronaviruset skal tolkes for kraftforsyningen. Beredskapsseksjonen i NVE ønsker imidlertid å gi litt mer informasjon i dette informasjonsskrivet om noen tema flere har vært opptatt av:

- Behov for dispensasjoner
- Gjennomførte og planlagte revisjoner
- Varsling og rapporteringspliktige hendelser
- Nye KBO-enheter
- Feilretting og vedlikehold
- Lokale karantenereregler og innreiserestriksjoner – utfordringer for bl.a. leverandør
- Hjemmekontor og IKT-sikkerhet
- IT-systemvedlikehold og utenlandsk leverandørstøtte

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsvieien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

- Utøvelse av driftskontroll hjemmefra
- Tiltak og krisehåndtering

Behov for dispensasjoner

Dersom en KBO-enhet ønsker å søke om dispensasjon fra regelverk som NVE forvalter (Energiloven med underliggende forskrifter), gjøres det ved å sende epost til nve@nve.no med en begrunnet søknad.

Når det gjelder nytt regelverk på grunn av pandemien, er det lurt å følge NVEs temaside om koronaviruset på www.nve.no. Informasjonen på temasiden oppdateres jevnlig og vil også gi informasjon om dispensasjonsmuligheter i korona-regelverket. Når det gjelder forståelsen av driftskritisk personell og dispensasjoner for disse, viser vi til nve.no, der det bl.a. er publisert nye avklaringer fra OED.

Gjennomførte og planlagte revisjoner

Beredskapsseksjonen i NVE vil gjøre tilpasninger av tilsynsaktiviteten som følge av koronautbruddet. Revisjoner som er planlagt gjennomført før sommerferien, utsettes til senere, men noen kan bli gjennomført på andre måter. NVEs revisjonsleder vil følge dette opp med de selskap det gjelder. Utsatte revisjoner settes opp med ny dato når vi ser hvordan utviklingen av pandemien blir. Vi forventer at noen av de utsatte revisjonene blir gjennomført til høsten, og at noen flyttes til 2021. NVE vil kunne erstatte planlagte revisjoner med andre kontrollmetoder, for eksempel skriftlige tilsyn.

Frister for retting av avvik gitt ved tidligere revisjoner fra beredskapsseksjonen skal overholdes. Ved behov for utsettelse sendes begrunnet forespørsel om dette til revisjonsleder for den aktuelle revisjonen. Forespørselen kan sendes på e-post til nve@nve.no, med kopi til revisjonsleder.

Varsling og rapportering av hendelser

NVE understreker at ekstraordinære situasjoner fortsatt skal varsles uten ugrunnet opphold som vanlig, i henhold til kbf § 2-5. Dersom det inntreffer en hendelse som er rapporteringspliktig etter kbf § 2-6, skal rapporten sendes innen 3 uker, men vi vil likevel akseptere innlevering fram til 1. oktober for hendelser som skjer før 1. juli.

Nye KBO-enheter

Grensen for klassifisering av fjernvarmeanlegg ble oppjustert fra 25 MW til 50 MW per 1. januar 2019. En del fjernvarmeselskaper som tidligere var KBO-enheter oppfyller dermed ikke lenger de nye ytelseskravene i kbf. Noen selskaper er imidlertid sentrale for varmforsyning til samfunnskritisk virksomhet og kan etter enkeltvedtak bli KBO-enhet jf. kbf § 3.1. Fjernvarmeselskaper som er under innslagspunktet i kbf, og har et anlegg som er kritisk i sitt område, kan søke om å bli KBO-enhet. Vi har allerede fattet slikt vedtak for to fjernvarmevirksomheter.

Grensen for klassifisering av kraftstasjoner ble også oppjustert per 1. januar 2019. Enkelte kraftstasjoner er vesentlige for lokal forsyning selv om de er under innslagspunktet for klassifisering etter kbf. NVE har nå en gjennomgang av disse og vil vurdere å fatte enkeltvedtak om klassifisering.

NVE har utpekt Nord Pool og European Market Coupling Operator AS til KBO-enheter. Selskapenes arbeid med å sette pris og volum, som gir likevekt mellom tilbud og etterspørsel av kraft, er viktig for systemdriften og dermed også for forsyningssikkerheten.

Feilretting og vedlikehold

Gjennom rapporteringen i KBO mottar vi tilbakemeldinger om at situasjonen kan bli anstrengt når det gjelder tilgang på eksterne ressurser (personer og materiell) for å utføre feilretting og planlagt vedlikehold. NVE og DSB har opprettet et tett samarbeid og vi vurderer at det er viktig for forsyningssikkerheten på lenger sikt at vedlikehold gjennomføres. Vi vil følge dette opp for å få klarhet i rammene som gjelder (herunder karantene- og innreiseregler). Følg derfor nve.no for avklaringer rundt dette.

Det er viktig at det rapporteres om status på nødvendige ressursbehov for å kunne opprettholde nåværende forsyningssikkerhet for kraft (elektrisitet og fjernvarme). Videre er det viktig å få frem informasjon om eventuelle forsinkelser eller utsettelse i planlagte vedlikeholdsprosjekter som vil kunne påvirke fremtidig forsyningssikkerhet.

Lokale karantenerogler og innreiserestriksjoner – utfordringer for bl.a. leverandør

I mange tilfeller har ikke KBO-enhetene tilstrekkelig spesialistkompetanse og er avhengig av at leverandør kan møte opp fysisk og drive support og vedlikehold. NVE viser til Rundskriv I-4/2020 om kommunale karantenerogler datert 29. mars. (utdrag s 3 og 4), der det angis at tiltak som rammer følgende bør unngås.:

- *Tiltak som rammer kritiske samfunnsfunksjoner, slik dette er definert i de til enhver tid gjeldende nasjonale bestemmelser*
- *Tiltak av betydning for å holde i gang produksjonen i virksomheter, blant annet vedlikehold, reparasjoner, forsyningslinjer, spesialiserte tjenester mv.*

I tillegg angis følgende:

Kommunene anbefales å lage regler som ikke krever at det i en beredskapssituasjon brukes ressurser på å gi dispensasjoner eller tillatelser. Det bør ikke kreves skriftlig dokumentasjon for å kunne godtgjøre at man er omfattet av unntak fra lokale karantene- og innreiseregler.

I Rundskriv G-7/2020 datert 30. mars omtales bestemmelser i bortvisningsforskriften om arbeidstakere fra andre land. Det finnes unntak som kan brukes for personell i kraftforsyningen. For mer informasjon om dette henviser vi til nettsiden, www.nve.no

Når det gjelder personell som er nødvendig for å gjennomføre vedlikehold, arbeider NVE sammen med DSB for å klargjøre hvilke regler som gjelder for disse.

Hjemmekontor og IKT-sikkerhet

En del KBO-enheter er usikre på sikring av hjemmekontorløsning. Tilgang til virksomhetens data, nettverk og IT-systemer hjemmefra er en kilde til sårbarheter, og kriminelle jobber med å utnytte den uvanlige situasjonen.

Oppgaven er derfor tredelt:

- Tilegne seg økte kunnskaper om IKT-sikkerhet
- Gjøre sikkerhetstiltak
- Vedlikeholde sikkerhetsbevisstheten og drive et kontinuerlig sikkerhetsarbeid

Hos den enkelte medarbeider handler tiltakene i stor grad om oppsett og beskyttelse av PC, programvare og hjemmenettverk. Hos virksomhetene må fokus blant annet også gjelde brannmursregler, eksponering av tjenester, autentisering og overvåkning.

Det finnes en rekke relevante ressurser på nettet.

Et **utgangspunkt** er kraftberedskapsforskriften [§ 6-9](#) om sikkerhet for digitale informasjonssystemer. Bestemmelsene bygger i stor grad på NSMs grunnprinsipper for sikkerhet:

[NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet \(pdf\)](#).

Nettadresse (blogginlegg): <https://www.nsm.stat.no/publikasjoner/andre-publikasjoner/grunnprinsipper-for-ikt-sikkerhet-1-1/>

For introduksjon til grunnleggende hjemmekontorsikkerhet:

[Setting up a Secure Home Office Network \(pdf\)](#) fra SANS-organet GIAC.

Nettadresse: <https://www.giac.org/paper/gsec/2596/setting-secure-home-office-network/104461>

For økt sikkerhetsbevissthet blant brukere og driftspersonell:

NSMs råd for hjemmekontorløsning: www.nsm.stat.no/korona/

nettvett.no: nettvett.no/korona/

Ellers legger [NSM NCSC](#) og [Kripos](#) ut informasjon om trusler, og [KraftCERT](#) sender IKT-sikkerhetsinformasjon og sårbarhetsvarsler til KBO.

IT-systemvedlikehold og utenlandsk leverandørstøtte

Mange KBO-enheter er avhengige av utenlandsk leverandørstøtte for vedlikehold og oppgraderinger av IT-systemer, både kritiske og mindre kritiske. Bevegelsesfriheten blir redusert i stadig flere land, og IT-leverandørene har i varierende grad gjort nødvendige forberedelser. India synes å være i en særlig uheldig stilling der det nylig ble innført portforbud, men problemet gjelder trolig også europeiske land som Ukraina, Romania og Serbia.

Leverandørstøtten kan for en periode bli utilgjengelig fordi mange virksomheter ønsker å sikre seg støtte, i tillegg til at leverandørene kan bli rammet av sykdom og karantene.

Anbefalte tiltak er å:

- Midlertidig fryse konfigurasjonen av IT-systemer
- Komme i kontakt med leverandør og holde seg orientert om status
- Styrke prosessen for endringshåndtering, dersom nødvendig
- Vurdere behovet for endringer som krever leverandørstøtte
- Gjennomgå endringsbehovene og kommuniserer disse til leverandørene, som bidrag til fornuftig prioritering og planlegging av leverandørstøtte på tvers av virksomhetene

- Vurdere risiko nøye før iverksetting av endringer

Utøvelse av driftskontroll hjemmefra

Iverksetting av smitteverntiltak hos KBO-enhetene innebærer behov for lavest mulig bemanning på driftssentralene, og mest mulig utnyttelse av hjemmekontorløsninger. NVE ønsker å informere om mulighetene i regelverket for utøvelse av driftskontroll hjemmefra, og gi generelle råd om hvordan løsningene bør sikres og praktiseres.

Dersom driftskontrollfunksjoner må løses hjemmefra kan det søkes dispensasjon etter kbf § 8-3. Vi vil behandle dispensasjonssakene så raskt som mulig.

Tilkobling til et driftskontrollsystem hjemmefra er etter kraftberedskapsforskriften en ekstern tilkobling, og som sådan akseptert, jf. § 7-10, når krav til sikkerhet er oppfylt.

For **ekstern tilkobling** i klasse 2 og 3 gjelder:

- Virksomheter med **klasse 2** driftskontrollsystem kan både **overvåke og styre** anlegg via ekstern tilkobling, jf. § 7-14 bokstav f.
- Virksomheter med **klasse 3** driftskontrollsystem kan **overvåke, men ikke styre** anlegg via ekstern tilkobling, jf. § 7-15 bokstav c.

Drift og vedlikehold av driftskontrollsystemet **kan også utføres** via ekstern tilkobling.

De viktigste **kravene til sikkerhet** i kraftberedskapsforskriften er:

- Den generelle sikringsplikten, jf. § 7-1
- Krav om sikkerhetsprosedyrer, jf. § 7-2
- Dokumentasjon, jf. § 7-3
- Kontroll på identiteter og tilganger, jf. § 7-4
- Prosess for endringshåndtering, jf. § 7-5
- Kontroll med enheter, jf. § 7-6. NB! Konkret krav om dedikerte maskiner og PCer for driftskontroll, gjelder også tilkobling hjemmefra.
- Sikkerhetsovervåkning og hendelsehåndtering, jf. § 7-7

For **bemanning** av driftssentraler i klasse 2 og 3 gjelder:

- Driftssentraler for **klasse 2** driftskontrollsystemer skal **kunne bemannes** ved påkommende hendelser, jf. § 7-14 bokstav e.
- Driftssentraler for **klasse 3** driftskontrollsystemer skal **være døgnbemannet**, jf. § 7-15 bokstav b.

Sikring av hjemmekontorløsning for driftskontroll

Gode sikkerhetstiltak må ligge til grunn når ekstern tilkobling og hjemmekontorløsning skal benyttes for utøvelse av driftskontroll eller IKT-systemdrift. Kraftberedskapsforskriften lister noen overordnede krav for driftskontrollsystemer som også vil gjelde for sikring av hjemmekontorløsning. Bestemmelsene er på ingen måte utfyllende, og i praksis vil driftskontrollsystemet måtte beskyttes av en lang rekke med

logiske og fysiske sikkerhetstiltak, hvor vi i stor grad henviser til bransjestandarder og beste praksis for IKT-sikkerhet.

Noen viktige forutsetninger og tiltak er:

- En egnet IKT-sikkerhetsarkitektur i virksomheten, hvor trafikkruiting, beskyttelse og overvåkning er på plass.
- Hjemmekontoret skal være et egnet sted i hjemmet, helst med mulighet for avlåsing.
- Tilkoblingen skal skje fra en dedikert datamaskin som er levert og konfigurert av virksomheten. Datamaskinen må være oppdatert med blant annet antivirus og brannmur, helst som del av en virksomhetsløsning for endepunktsbeskyttelse.
- Sikring av alle tilganger til virksomhetens nettverk med VPN og flerfaktoraутентisering.
- Ruting og filtrering av internettrafikk via virksomhetens mellomtjenere.
- Skjermlås skal aktiveres for korte fravær fra arbeidsplassen. Ved lengre fravær skal tilkoblingssesjonen kobles ned.

Tiltak og krisehåndtering

Virksomheter som drifter kraftforsyningsanlegg under det pågående korona-utbruddet har i første omgang to behov:

- **Gjøre bruk av hjemmekontor** for å redusere smittefare/-eksponering.

Dersom bruken av hjemmekontor utfordrer bestemmelsene i kraftberedskapsforskriften om ekstern tilgang og bemanning av driftssentralene, ber vi om at søknad om dispensasjon fra bestemmelsene sendes frem til NVE. Vi antar at behovet for dispensasjon først og fremst gjelder virksomheter med driftskontrollsystemer i klasse 3, og at behovet er å utføre kobling i anleggene hjemmefra, via driftskontrollsystemet.

- **Forberede håndtering av en akutt, kritisk situasjon** hvor driftssentralene ikke er tilgjengelig på grunn av smitte, eller ikke kan bemannes på grunn av sykdom, karantene eller andre forhold.

Forberedelse til en mulig situasjon hvor driftssentralene ikke kan bemannes, eller bemanning er uforsvarlig, er et aktuelt beredskapstiltak. Tiltaket gjelder for virksomheter med driftskontrollsystemer i klasse 2 og 3. Om drift i så fall skal iverksettes fra en tredje lokasjon (utenfor både hoved- og reservedriftssentral) eller være hjemmebasert, må virksomheten vurdere selv. Slik forberedelse trenger ikke dispensasjon, så lenge ikke tiltaket omsettes til en ordning for hjemmebasert drift, ref kulepunkt 1.

På et uforutsett tidspunkt kan en situasjon eller hendelse inntreffe, som må løses etter beste skjønn:

- **Håndtere en akutt, kritisk situasjon** hvor driftssentralene ikke er tilgjengelig på grunn av smitte, eller ikke kan bemannes på grunn av sykdom, karantene eller andre forhold.

Dersom bemanningen av driftssentralene blir akutt forhindret av smitte, sykdom, karantene eller andre ekstraordinære situasjoner, må dette håndteres av vedkommende KBO-enhet etter beste skjønn. NVE skal varsles så snart situasjonen tillater. NVE vil poengtere at dersom KBO-enhetene står i et valg mellom opprettholdelse av forsyning på grunn av hensyn til liv, helse og verdier, eller midlertidige og underordnede regelbrudd, skal elektrisitetsforsyning ha prioritet.

Vi håper denne informasjonen var nyttig, ta kontakt dersom det er spørsmål eller ta det med i de jevnlige rapportene til NVE.

Med hilsen

Ingunn Åsgard Bendiksen
direktør

Eldri Naadland Holo
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.